

ילקוט פנינים

מספרי הקדושים לפרשת השבוע

פרשת ואתחנן

א.

משה רבינו ע"ה כלל בתפלתו, תפלת כל ישראל בכל עת וזמן

וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעֵת הַהוּא לְאמֹר. (ג, כג)

ולא אמר באיזה [עת], כן נראה לי שקאי על כל עת ועת.

שמושה רבינו ביקש ופתח שערי תפילה בתפילתו זאת לפתוח כל שערי תשובה בכל עת, ובאמת נתקבלה תפילתו, כמו שנאמר עֲלֵה רֹאשׁ הַפְּסָגָה וּגו', וביקש בְּעֵת הַהוּא לְאמֹר, שכל מיני תפילות שיתפללו ישראל בכל עת ובכל שעה, כלל בתפילתו. וזה שכתוב בְּעֵת הַהוּא, ולא אמר באיזה עת, לְאמֹר, כל מה שיהיה עתיד להאמר בעולם, הכל יהיה נכלל בתפילתי זאת.

(זרע קודש)

ב.

כוונת משה רבינו ע"ה לחזור ולהתפלל

וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעֵת הַהוּא לְאמֹר. (ג, כג)

יש לומר דהנה מבואר במדרש (דברים רבה ב, ז) על הפסוק (תהלים כז, יד) קִנְיָה אֶל ה' חֲזַק וַיֵּאמְצוּ לִבָּהּ וּגו', דאם האדם התפלל אל ה' ולא נענה יחזור ויתפלל אליו יתברך. וזה וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעֵת הַהוּא לְאמֹר, שהיה כוונתו לחזור ולהתפלל, רק שהשי"ת השיב לו רב לך אֶל תוֹסֵף דְּבַר אֱלִי עוֹד בְּדַבַּר הַזֶּה.

(אך פרי תבואה)

יומא דהילולא י"ד אב)

ג.

תפלה לפני התפלה

וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעֵת הַהוּא לְאמֹר. (ג, כג)

ומבואר במהר"ם ש"ף ז"ל שבקש מהשי"ת שיהיה יוכל לדבר לפניו יתברך, וכמו שאנו מתפללים (לפני תפילת י"ח, תהלים נא, יז) ה' שִׁפְתַי תִּפְתַּח וּגו' עיין שם.

ובזה יש לפרש המסורה קָבַר פְּתוּחַ גְּרֹנִים (תהלים ה, ט).

רוֹמְמוֹת אֵל בְּגְרוֹנִים (שם קמט, ו).

ולא יִהְיוּ בְּגְרוֹנִים (שם קטו, ז).

דהנה באמת כל איש ישראל כשבא להתפלל באים אליו כל המחשבות זרות, ולזה מבקש ואומר ה' שְׁפֹתַי תִּפְתָּח.

אך דמבואר בספר אור המאיר דכל זה הוא בא לו על שהולך כל היום בלי יראת שמים.

וזה שרמזה המסורה דעל שקָבַר פְּתוּחַ גְּרָנָם, לכן כשבאים אל רוממות אל בְּגְרוֹנָם, לא יִהְיֶה בְּגְרוֹנָם.

ובזה יש לפרש בדרך מוסר הפסוק (תהלים יב, ה) אֲשֶׁר אָמְרוּ לְלִשְׁנָנוּ נִגְבִּיר, דמה שאנו צריכין לבקש ה' שְׁפֹתַי תִּפְתָּח, הוא בשביל וּשְׁפֹתֵינוּ אֲתֵנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ.

(אך פרי תבואה)
יומא דהילולא י"ד אב)

ד.

כיבוש סיחון ועוג מוכיח שהולכים בתר מחשבה

וְאֶתְחַנַּן אֶל ה' בְּעֵת הַהוּא לְאֹמֶר. (ג, כג)

ופירש"י הק' בעת ההוא לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמייתי שמא הותר הנדר.

ולכאורה קשה מה עלה על דעתו הקדושה של משה שמחמת שכבש ארץ סיחון ועוג הותר הנדר לכל ויהיה רשאי לעלות לארץ הקדושה.

ונראה שהענין הוא כך, כי החטא שבעבורה לא נכנס משה רבינו לארץ ישראל היה שהכה את הסלע ולא דיבר אל הסלע, ובאמת צריכים להבין כוונת משה רבינו ע"ה, למה לא דיבר אל הסלע כמו שאמר לו הקב"ה.

ונראה כי סברת משה רבינו ע"ה היתה שאם ידבר אל הסלע ויתן הסלע מימיו על ידי הדיבור, אז יהיה חלילה קטרוג על בני ישראל שאינם שומעים לקול השי"ת, והסלע ההוא שהוא דומם ואין לו שום שכל, עושה רצון השי"ת בדיבור בעלמא, ולכן הכה משה את הסלע במטחו כדי שלא יהיה קטרוג על כלל ישראל.

נמצא דבמחשבתו נתכוין משה רבינו לשם שמים, ואם אנו דנין בתר מחשבה אז אין מגיע לו שום עונש על כך, כי עשה בזה מצוה לשם שמים, אבל אם אנו דנין כפי המעשה ולא לפי המחשבה, אז היה ראוי לחול עליו חלילה הגזירה כיון ששינה ממה שאמר לו השם יתברך והכה הסלע.

והנה בפרשת לך לך אצל מלחמת ארבעה מלכים את החמשה, כאשר לקחו את לוט בן אחי אברם ואת רכושו, נאמר (בראשית יד, יג) וַיָּבֹא הַפְּלִיט וַיַּגִּד לְאַבְרָם הָעִבְרִי, ופירש שם רש"י הקדוש ויבא הפליט זה עוג שפלט מן המלחמה וכו' ומתכוין שיהרג אברם וישא את שרה.

ועתה אם אנו דנים אחר המעשה ולא כפי המחשבה עשה בזה מצוה במה שהגיד ולאברהם אבינו ע"ה כדי להציל את לוט ואת רכושו, וממילא היה ראוי שיעמוד לו

זכות זה שלא יכבשו אותו במלחמה, אבל אם אזלינן בתר מחשבה אין לו שום זכות בזה, שהרי במחשבה היה מתכוין לעבירה גדולה שיהרג אברהם וישא הוא את שרה. ומעתה תצדק מאד תפלת משה רבינו ע"ה שהתפלל בַּעַת הַהוּא, דלאחר שכבש ארץ סיחון ועוג, ומזה חזינן דבתר מחשבה אנו דנין ולא בתר המעשה, דמיתי שמא הותר הנדר, שהרי במחשבתו התכוין משה רבינו לשם שמים, ועשה מצוה גדולה במה שהכה את הסלע, ויכול לעלות לארץ הקדושה, ודפח"ת.
(חמדה גנוזה - בשם הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זצלה"ה)

ה.

מחשבה טובה מצרפה למעשה 'בארץ ישראל'

וְאַתְחַנֵּן אֶל ה' (ג, כג)

במדרש, וְאַתְחַנֵּן, למה, כדי שיכנוס לארץ (ילקוט ואתחנן

רמז תתיב). והוא תמוה.

ואמר בני הרב ר' ליפא שיחיה (הקדושת יו"ט ז"ע), כי איתא בגמרא (סוטה יד.) משה נתאוה לכנוס לארץ לקיים מצות התלויים בה, ואיתא במדרש (דברים רבה יא, ט) שהרבה בתפלה כמנין וְאַתְחַנֵּן. אם כן זה שאמר וְאַתְחַנֵּן למה, בשביל קיום המצות לא היה צריך להרבות בתפלה כל כך, דקיימא לן (קידושין מ.) מחשבה טובה מצרפה למעשה.

ועל זה אמר כדי שיכנוס לארץ, ויובן לפי מה שכתב הנועם מגדים (פר' פינחס ד"ה לאלה תחלק) לפי מה שכתב מהרש"א הטעם אהא דמחשבה טובה מצטרף למעשה, משום דמוקמיה ליה אחזקת כשרות אם היה בא לידו הוי עביד, אם כן זהו בהיות ישראל בארץ ישראל, אבל בחוץ לארץ לית להו חזקת כשרות, כמו שכתב הרמב"ם (פרק ח' ממאכלות אסורות ה"ח), אם כן תו מחשבה טובה אינה מצטרף למעשה.

וזה שאמר (ג, כה) אַעֲבֹרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ, דשם בראיה בעלמא סגי אף טרם יקיים במעשה, דשם מחשבה מצרף למעשה, מה שאין כן בחוץ לארץ, עד כאן דברי בני.

ויפה אמר, אף דמשה ודאי היה לו חזקת כשרות אפילו בחוץ לארץ, אבל האיש משה עניו מאד, ולא ידע את עצמו ומדרגתו. ועל כן וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי רַב לָךְ, שכר הרבה שמור לך כאלו קיימת במעשה, כמו שפירש השל"ה (בעשרה מאמרות, מאמר ו אות ה).

(ייטב לב)

ו.

וְאַתְחַנֵּן אֶל ה' בַּעַת הַהוּא לְאִמּוֹר. (ג, כג)

שמעתי מפי אחי הרב ר' שמואל טייטלבוים אבד"ק גארליץ על דרך שפירש בספר דברי אמת של הרב הק' זלה"ה מלובלין מאמרם (ב"ר כא, ו) אין ועתה אלא תשובה, כי האדם צריך לחשוב בכל עת כי מה שעבר אין וכלה באפס, ומה שעתידי אינו עדיין, ואין לו רק רגע שעומד בו, וראוי על כל פנים לעשות בו תשובה, ע"כ דבריו.